

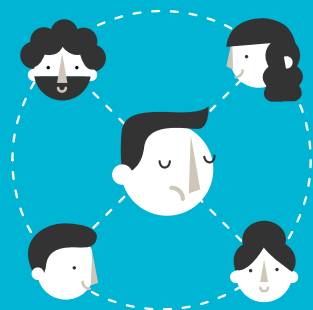
Opas
toimintamallin
käyttöönnottoon

STOPPI NUORTEN POMPOTTELULLE

TAJUA MUT!

käsikirja

**Ota huoli
puheeksi,
autetaan
ajoissa!**

Hei!

Kädessäsi on Tajua Mut! -toimintamallin käsikirja. Täältä löydät olennaisen tiedon mallin käyttöönottoon sekä yleisimmät kysymykset, joita mallista esitetään.

Tervetuloa mukaan Tajua Mut! -toimintamallin käyttäjäksi!

SISÄLLYSLUETTELO

1. TOIMINTAMALLIN HYÖDYT	s. 3
1.1. Hyödyt kuntatasolla	s. 4
1.2. Miten Tajua Mut! helpottaa nuorten kanssa toimivien ammattilaisten työtä?	s. 4
1.3. Miten Tajua Mut! auttaa perheitä?	s. 6
Usein kysytyt kysymykset	s. 7
2. MIKÄ ON TAJUA MUT! -TOIMINTAMALLI?	s. 8
2.1. Toimintamallin vaiheet	s. 8
Kuka voi käyttää toimintamallia?	s. 8
Tietojärjestelmä	s. 8
Miten Tajua Mut! toimii käytännössä	s. 10
2.2. Tajua Mut! toimintamalli osana etsivää nuorisotyötä	s. 11
2.3. Etsivä nuorisotyö koordinoi yhteistyötä	s. 12
2.4. Milloin kannattaa tehdä yhteydenottoopyyntö?	s. 13
2.5. Verkostoyhteistyö	s. 14
3. KÄYTTÖÖNOTON EDELLYTYKSET	s. 15
3.1. Resurssit	s. 16
3.2. Sitoutuminen ja sijoittuminen	s. 17
4. KÄYTTÖÖNOTON JALKAUTTAMINEN	s. 18
4.1. Koulutukset	s. 18
4.2. Viestinnästä ja materiaaleista	s. 19

TAJUA MUT!

käsikirja

1. Tajua Mut! -toimintamallin hyödyt

Tajua Mut! -toimintamallin tavoitteena on ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä tarjoamalla apua ja palveluita kokonaisvaltaisesti ja mahdollisimman ajoissa.

Varhaisessa vaiheessa tarjotulla tuella on sekä inhimillisiä että taloudellisia hyötyjä.

Varhainen huoli nuoren pahoinvoinnista jää tällä hetkellä helposti yksittäisen ihmisen murheeksi. Esimerkiksi nuorisotyöntekijällä saattaa olla huoli nuoren yksinäisyydestä, ja saman nuoren opettaja voi huolestua äkillisestä muutoksesta oppilaansa koulumenestyksessä. Nämä tiedot eivät yleensä kohtaa, ja nuoren varhainen auttaminen vaikeutuu. Tieto syrjäytymisvaarassa olevista nuorista on yleensä hajallaan eri ammattilaisten hallussa muun muassa tietosuojajäsenistä. Jos nuori, huoltajat ja heitä auttavat ammattilaiset voisivat keskustella tilanteesta yhdessä, nuorta pystyttäisiin auttamaan monipuolisemman tiedon valossa. Rätätöity ja varhaisessa vaiheessa tarjottu tuki on tehokkain tapa ehkäistä syrjäytymistä.

Tajua Mut! -toimintamalli edesauttaa varhaisen tuen toteutumista.

1.1 Hyödyt kuntatasolla

Ennaltaehkäisevät palvelut ovat edullisempia kuin korjaavat toimenpiteet

Kun apua tarjotaan varhaisessa vaiheessa, riittää monissa tapauksissa kevyt tuki, esimerkiksi nuoren osallistaminen nuorisotilan toimintaan tai uuteen harrastukseen. Ennaltaehkäisevät ja varhaisen vaiheen palvelut tulevat edullisemmaksi kuin korjaavat toimenpiteet.

sanastoa: **NUORI**

Tässä käsikirjassa nuorella tarkoitetaan 9-23 v. lasta, nuorta tai nuorta aikuista.

Ikärajat vaihtelevat toimintamallin käytössä kuntakohtaisesti.

Tajua Mut! -toimintamalli pyrkii siirtämään nuorten parissa tehtävän työn painopistettä ennaltaehkäisevämpään suuntaan. Näin tehdessään se tuottaa kunnalle inhimillisten hyötyjen lisäksi myös taloudellisia säästöjä. Toimintamallin käyttöönotto- ja ylläpito-kustannukset ovat vain murto-osa nuoren syrjäytymisestä aiheutuviin suoriin ja välillisiin kustannuksiin verrattuna. Toimintamalli maksaa siis itsensä takaisin jo silloin, kun sen avulla saadaan ehkäistyä yhden nuoren yhteiskunnan rattaista putoaminen.

1.2. Miten Tajua Mut! helpottaa lasten ja nuorten kanssa toimivien ammattilaisten työtä?

Tajua Mut! toimintamalli tiivistää ammattilaisten välistä yhteistyötä, parantaa tiedonkulkua ja vähentää päällekkäistä työtä.

Suomessa on kattavat lasten ja nuorten palvelut, mutta ne ovat hajallaan. Kokonaisvaltaisen auttamisen esteenä on usein palvelujen jakautuminen usealle eri sektorille, joilla kaikilla on vain rajallinen käsitys nuoren tilanteesta. Eri sektorien välinen keskustelu on vähäistä.

Myös tiedon jakaminen on tällä hetkellä vaikeaa. Tämä johtuu sekä lainsäädännön rajoituksista että organisaatioiden erilaisista toimintakulttuureista, asenteista ja hallinnollisista ratkaisuista. Tilanne on tunnistettu, ja useissa kunnissa on kehitetty monialaista yhteistyötä. Kuntakohtaiset hyvät ajatukset ja toimintatavat eivät kuitenkaan aina leviä laajempaan käyttöön. Tajua Mut! -toimintamallilla voidaan vastata näihin haasteisiin. Malli voidaan ottaa käyttöön hyvin eri tavoilla organisoituissa kunnissa. Sen avulla eri tahot voivat löytää toisensa ja työskennellä yhdessä toistensa sekä yhteisen asiakkaansa kanssa.

Koska toimitaan nuoren ja hänen huoltajiensa suostumuksella, lainsäädännön asettamat rajoitukset eivät ole este tiedon jakamiselle. Toimintamallin käytön mahdollistaa tietojärjestelmä, jonka avulla ammattilainen ilmoittaa tukea tarvitsevan nuoren yhteystiedot etsivään nuorisotyöhön ja ilmoittaa samalla halukkuutensa tehdä yhteistyötä muiden samaa asiakasta auttavien toimijoiden kanssa.

Tajua Mut! -toimintamalli ei korvaa ammattilaisten toimenkuviin kuuluvia muita auttamiskeinoja, vaan tulee niiden rinnalle tukemaan erityisesti yhteistyön vahvistamista. Kun jokainen ammattilainen ei tapaa lasta tai nuorta erikseen, vaan kaikki kokoontuvat keskustelemaan yhdessä, voidaan välttää päällekkäistä työtä. Kun nuori ja häntä tukevat ammattilaiset istuvat saman pöydän ääreen, ammattilaisten tietämys nuoren tarpeista ja muista häntä jo auttavista tahoista lisääntyy ilman, että kansalaisen omien tietojen hallintaa koskeva itsemääräämisoikeus vaarantuu.

” Kun omat konstit loppuvat nuoren sosiaalisen elämän ongelmissa, voi toimintamallin kautta turvallisien mielin kääntyä ammattilaisen puoleen ja samalla asiakas saa toivoa paremmasta. ”

- sairaanhoitaja

Myös tiedonkulku perheiden ja ammattilaisten välillä paranee.

Nuorten ja perheiden asioiminen ja vapaa-ajan vietto hajaantuvat usein eri kuntiin. Kun lapsi tai nuori muuttaa toiselle paikkakunnalle, hänen asioitaan aletaan selvittää uudestaan alusta. Kun Tajua Mut! -toimintamalli leviää valtakunnallisesti, myös kuntarajat ylittävä yhteistyö tulee mahdolliseksi.

©Sitra, kuvaaja Sari Gustafsson

1.3 Miten Tajua Mut! auttaa perheitä?

Usein perhettä saattaa huojentaa jo se, että etsivä nuorisotyöntekijä tai joku muu yhteistyössä mukana oleva taho ottaa perheen asiat hoidettavakseen.

Tajua Mut! -toimintamallin tavoitteena on, että nuori huoltajineen sekä kaikki heitä auttavat tahot voivat kokoontua keskustelemaan yhdessä sen sijaan, että perhe ohjattaisiin asioimaan useisiin eri palveluihin. Palvelusta toiseen pompottelu vähenee, ja nuorta voidaan auttaa nykyistä kokonaisvaltaisemmin ja varhaisemmin. Tilanteen ratkeaminen ei välttämättä edellytä raskaita toimenpiteitä – joskus jo pelkkä huomioiminen ja asiasta keskusteleminen voivat luoda riittävän tuen.

Tajua Mut! -toimintamalliin osallistuminen on lapsille, nuorille ja heidän huoltajilleen vapaaehtoista. Heillä on oikeus myös valita, ketkä mukaan ilmoittautuneista ammattilaisista osallistuvat yhteistyöhön.

Usein kysytyt kysymykset:

Kuka voi käyttää toimintamallia?

Tajua Mut! -toimintamallia voi käyttää kuka tahansa lasten ja nuorten kanssa toimiva ammattilainen julkiselta, yksityiseltä tai kolmannelta sektorilta.

Toimintamallia käytetään sähköisen tietojärjestelmän avulla, joka toimii nettiselaimella mistä tahansa laitteesta. Tunnukset tietojärjestelmään saa osallistumalla noin 2-3 tunnin mittaiseen Tajua Mut! -koulutukseen, jossa perehdytetään toimintamalliin kokonaisuudessaan.

Ketkä pääsevät tarkastelemaan tietoja?

Tietojärjestelmän käyttäminen edellyttää koulutukseen osallistumista ja käyttäjätunusten saamista. Kukin käyttäjä näkee vain omat kirjauksensa. Tietokantaa ei voi selaila, eikä sieltä voi etsiä tietoa. Jos useampi ammattilainen kirjaa saman nuoren yhteystiedot tietojärjestelmään, he voivat nähdä toistensa yhteystiedot, jos nuori antaa siihen luvan. Ainoastaan kaupungin etsivät nuorisotyöntekijät ja tietojärjestelmän pääkäyttäjät näkevät kaikkien tietojärjestelmään kirjattujen nuorten yhteystiedot.

Muodostuuko tietojärjestelmään syötetyistä yhteystiedoista henkilötietorekisteri?

Tietojärjestelmään syötetyistä tiedoista muodostuu henkilötietorekisteri, josta

tulee tehdä henkilötietolain mukainen tietosuojaseloste. Selosteessa on tuotava esiin muun muassa, kuka kunnassa on rekisterinpitäjä ja yhdyshenkilö siinä, mitä tietoa rekisteriin kertyy ja mihin tietoja käytetään. Toimintamalli pohjaa juridisesti nuorisolakiiin, joka mahdollistaa lasta tai nuorta koskevien tietojen luovutuksen etsivälle nuorisotyölle.

Jos ammattilainen käyttää Tajua Mut! -toimintamallia, siirtääkö se vastuun pois nuoren välittömästä auttamisesta?

Tajua Mut! -toimintamalli ei korvaa muita auttamisen ja yhteistyön tapoja, vaan täydentää niitä. Viranomaisen on aloitettava nuoren auttaminen toimenkuvansa mukaisesti heti. Tajua Mut! -toimintamalli on kehitetty tukemaan ja yhdistämään jo olemassa olevia toimintoja.

Mihin yhteistyöpalaverissa sovitut asiat kirjataan?

Ammattilainen kirjaa yhteistyöpalaverissa sovitut asiat siihen järjestelmään, jota hän käyttää työssään. Tähän järjestelmään on hyvä kirjata myös tieto lapsen tai nuoren tukemisesta Tajua Mut! -toimintamallilla ja siihen saadusta suostumuksesta. Tajua Mut! -tietojärjestelmään on mahdollista syöttää vain lapsen tai nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot, ei yhteistyössä käsiteltävien asioiden sisältöjä.

” Koen että toimintamallista on ollut minulle hyötyä, kun on voinut jakaa huolta. Se helpottaa työn kuormittavuutta. Etsivillä nuorisotyöntekijöillä on erilaisia tukemiskeinoja. ”

kuraattori

” Mä luulen, että olis kestänyt paljon pidempään saada hoidettua näitä asioita ilman tätä.”

- nuori

2. Mikä on Tajua Mut! -toimintamalli?

2.1 Toimintamallin tavoite

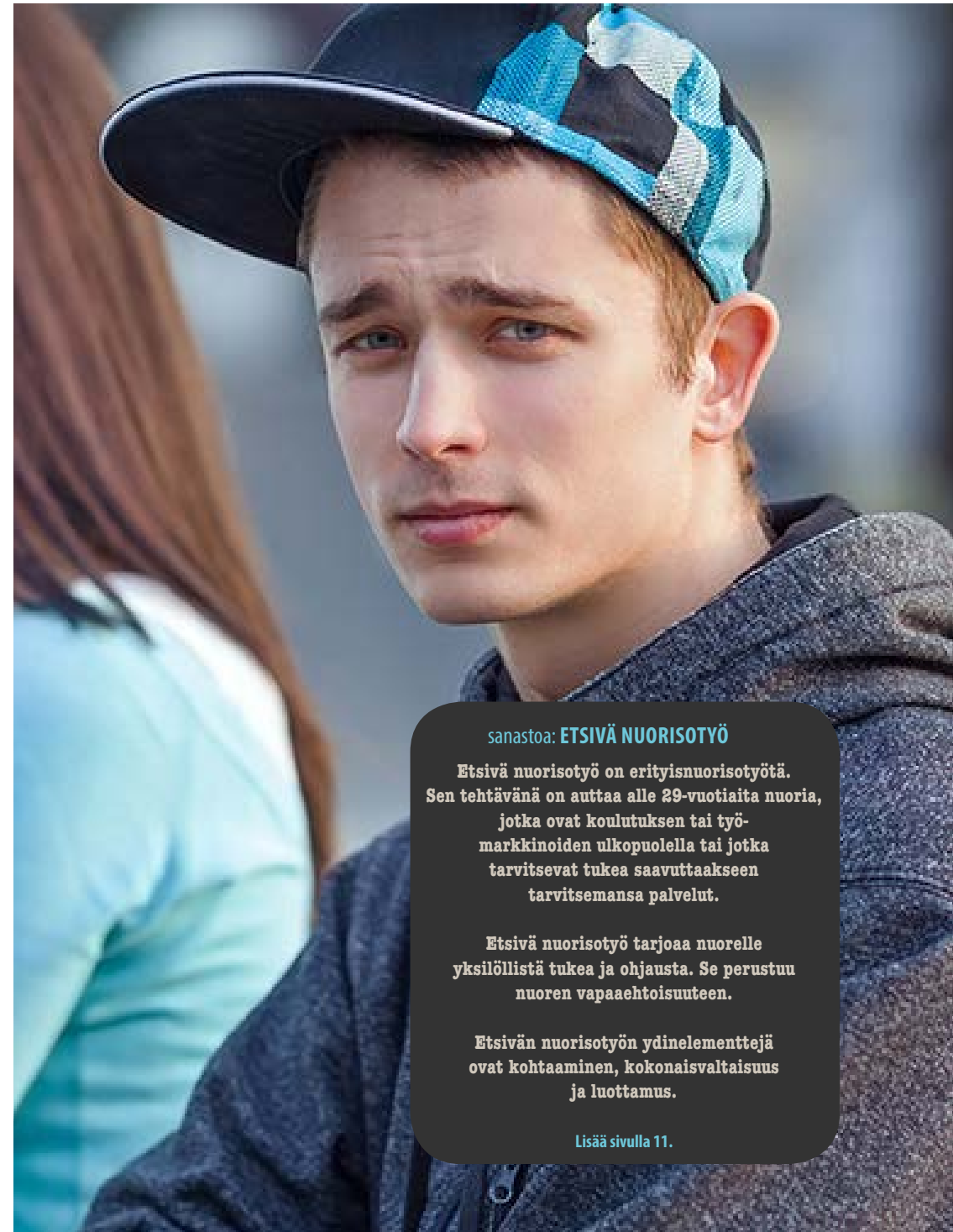
Tajua Mut! -toimintamalli kannustaa huomaamaan varhaisia tuen tarpeita sekä ottamaan ne puheeksi nuoren kanssa. Se helpottaa ammattilaisten yhteydenpitoa, tiivistää yhteistyötä eri toimijoiden välillä ja tukee varhaisen puuttumisen käytäntöjä. Tajua Mut! mahdollistaa julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyön nuoren, perheen ja toistensa kanssa. Se lisää kunnassa myös etsivän nuorisotyön tunnettavuutta. Kattotavoite Tajua Mut! -toimintamallilla on toimia työkaluna nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä.

Kuka voi käyttää toimintamallia?

Toimintamallia voi käyttää kuka tahansa Tajua Mut! -koulutuksen käynyt lasten ja nuorten kanssa toimiva ammattilainen julkiselta, yksityiseltä tai kolmannelta sektorilta. Katso tarkemmin s.7.

Tietojärjestelmä

- Toimintamallia käytetään sähköisen tietojärjestelmän avulla, joka toimii nettiselaimella mistä tahansa laitteesta.
- Tunnukset tietojärjestelmään saa osallistumalla noin 1–2 tunnin mittaiseen Tajua Mut! -koulutukseen, jossa perehdytetään toimintamalliin kokonaisuudessaan. Koulutuksia järjestetään kaikissa mukana olevissa kunnissa.
- Tietojärjestelmään kirjataan ainoastaan nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot. Yhteystiedot näkyvät ainoastaan etsivälle nuorisotyöntekijälle ja sille henkilölle, joka kirjasi tiedot järjestelmään. Tiedot poistuvat järjestelmästä automaattisesti kahden vuoden kuluttua kirjauksesta. Nuori voi myös milloin tahansa pyytää poistamaan tietonsa järjestelmästä. Tiedot eivät myöskään siirry muihin ammattilaisten käyttämiin järjestelmiin tai rekistereihin.

sanastoa: **ETSIVÄ NUORISOTYÖ**

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä. Sen tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut.

Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle yksilöllistä tukea ja ohjausta. Se perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen.

Etsivän nuorisotyön ydinelementtejä ovat kohtaaminen, kokonaisvaltaisuus ja luottamus.

Lisää sivulla 11.

Miten Tajua Mut! toimii käytännössä?

1. Ammatilainen huomaa nuoressa muutoksen tai jonkin muun asian, joka huolestuttaa.

2. Ammatilainen ottaa huolen puheeksi ja pyytää nuorelta luvan yhteystietojen kirjaamiseen tietojärjestelmään.

Yksinkertaisimmillaan luvan kysyminen tiivistyy kysymykseen: ”Saanko antaa yhteystietosi etsivälle nuorisotyöntekijälle Tajua Mut! -toimintamallin avulla? Hän selvittää, miten sinua voidaan parhaiten auttaa.” Alaikäisen kohdalla myös huoltajalle pitää ilmoittaa tietojen kirjaamisesta.

3. Saatuaan nuorelta luvan ammatilainen kirjaa nuoren yhteystiedot tietojärjestelmään ja ilmoittautuu samalla itse mukaan yhteistyöhön.

4. Etsivä nuorisotyöntekijä saa tiedon kirjauksesta, ottaa yhteyttä nuoreen ja alaikäisen nuoren huoltajaan. Saatuaan nuorelta luvan etsivä nuorisotyöntekijä on yhteydessä myös kirjauksen tehneeseen ammattilaiseen ja muihin nuoren toimimiin tahoihin käynnistääkseen yhteistyön.

5. Etsivä nuorisotyöntekijä pohtii yhdessä nuoren kanssa, miten asioita lähdetään ratkomaan. Tarvittaessa voidaan koota yhteen kaikki nuoren haluamat toimijat ja järjestää moniammatillinen verkostopalaveri.

Nuoren ei itse tarvitse tietää, mihin ottaa yhteyttä, ja hän saa tarvitsemansa ohjauksen samalla kerralla. Välillä jo pelkkä luottamuksellinen juttutuokio etsivän nuorisotyöntekijän kanssa voi auttaa.

Etsivä nuorisotyöntekijä voi myös auttaa esimerkiksi sopivan vapaa-ajan toiminnan löytämisessä tai oikeaan palveluun ohjautumisessa ja lähteä tarvittaessa palveluihin mukaan.

2.2 Tajua Mut! osana etsivää nuorisotyötä

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevia nuoria, tai nuoria jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut.

Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle yksilöllistä tukea ja ohjausta, ja se perustuu vapaaehtoisuuteen. Etsivän nuorisotyön ydinelementtejä ovat kohtaaminen, kokonaisvaltaisuus ja luottamus.

©Sitra, kuvaaja
Sari Gustafsson

Etsivästä nuorisotyöstä säädetään nuorisolaissa (1285/2016). Lain mukaan etsivä nuorisotyö, kuten muukin nuorisotyö ja -politiikka, kuuluu kunnan tehtäviin. Laissa säädetään myös tietojen luovuttamisesta etsivää nuorisotyötä varten (11 §) sekä etsivää nuorisotyötä varten luovutettujen tietojen käsittelystä (12 §). Myös Tajua Mut! -toimintamalli perustuu nuorisolain edellä mainittuihin pykäliin. (www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/etsiva_nuorisotyoy/)

Tajua Mut! on toimintamalli, jonka avulla voidaan tarjota nuorelle koordinoitua tukea ja tiivistää ammattilaisten välistä yhteistyötä. Näiden lisäksi Tajua Mut! on myös yksi väline ilmoittaa nuori etsivään nuorisotyöhön.

” Helppo ja nopea valmis pohja täytettäväksi, nopeat yhteydenotot asiakkaisiin.”

- poliisi

Joissakin kunnissa pyritään jopa siihen, että Tajua Mut! -toimintamalli olisi pääasiallinen keino ottaa yhteyttä etsiviin nuorisotyöntekijöihin. Tajua Mut! -toimintamalli tuo etsivää nuorisotyötä tunnetuksi eri toimijoille ja madaltaa kynnystä ilmoittaa nuori etsivään nuorisotyöhön. Toimintamalli mahdollistaa sen, että nuoren kanssa päästään työskentelemään jo entistä varhaisemmassa vaiheessa.

2.3. Etsivä nuorisotyö koordinoi yhteistyötä Tajua Mut! -toimintamallissa

Käytännön toteutus voidaan kuitenkin järjestää eri tavoin.

Voidaan esimerkiksi määritellä, että yksi etsivä nuorisotyöntekijä on Tajua Mut! -ilmoitusten vastaanottaja. Ilmoitukset voidaan myös vastaanottaa yhteiseen sähköpostilaatikkoon tai voidaan sopia päivystysviikoista. Yhteinen linjaus on, että nuoreen otetaan yhteyttä viiden päivän sisällä. Nuorta tavoitellaan ensisijaisesti puhelimitse. Jos nuorta ei saada kiinni, häntä lähestytään tekstiviestillä, WhatsApp-viestillä, sähköpostilla tai Facebookin kautta. Viimeisenä nuorelle lähetetään kirje, jossa nuorta pyydetään ottamaan yhteyttä etsivään nuorisotyöhön. Jos nuorta ei saada kiinni ollenkaan, otetaan yhteyttä henkilöön, joka ilmoitti nuoren tiedot järjestelmään.

Etsivä nuorisotyöntekijä kartoittaa nuoren tilannetta jo puhelimesta. Nuorelta voidaan kysyä, haluaako hän jo ensimmäiseen tapaamiseen mukaan henkilön, joka ilmoitti hänet Tajua Mut! -tietojärjestelmään tai jonkun muun tahon. Etsivä nuorisotyöntekijä voi tavata nuoren ensin myös yksin ja kartoittaa tapaamisessa tarkemmin nuoren verkostoa. Tarvittaessa verkosto kootaan yhteiseen palaveriin. Nuori voi halutessaan ottaa verkostopalaveriin mukaan esimerkiksi huoltajan tai kaverinsa. Etsivä nuorisotyöntekijä voi tavata nuorta myös kahdestaan ja ohjata oikeisiin palveluihin. Välillä jo pelkkä etsivän tuki voi riittää.

Monessa kunnassa etsivän nuorisotyön pääasiallinen kohderyhmä on 16–29-vuotiaat. Tajua Mut! -toimintamallissa kohderyhmän alaikäraja on kunnan päätettävissä. Mukana olevissa kunnissa alaikäraja vaihtelee 9:stä 13:een. Tämä saattaa tuoda etsivän nuorisotyön piiriin aiempaa nuorempia asiakkaita. Siten myös ratkottavat asiat voivat olla uudentyypisiä. Kannattaa kuitenkin muistaa, että etsivän nuorisotyöntekijän ei tarvitse ratkaista nuoren asioita yksin, vaan toimintamalli pohjautuu nimenomaan moniammatilliseen yhteistyöhön. Nuoremman kohderyhmän kanssa sopivia yhteistyötahoja voivat olla esimerkiksi nuorten talon perheohjaaja, erityisnuorisotyöntekijä tai koulukuraattori.

sanastoa:
YHTEYDENOTTOPYYNTÖ
= LIPUTUS
= HUOLI-ILMOITUS

Ammattilaisen kirjaama
yhteydenottopyyntö
nuoreen Tajua mut!
-tietojärjestelmän kautta.

2.4. Milloin kannattaa tehdä yhteydenottopyyntö?

Nuoren tilanteeseen liittyvä huoli on subjektiivinen tunne. Tämän vuoksi toimintamallin käyttämisen kriteerit ovat joustavia. Lähtökohtaisesti Tajua Mut! -toimijan kannattaa kuitenkin käyttää Tajua Mut! -toimintamallia, jos hänestä jokin seuraavista kohdista toteutuu:

- nuori tarvitsisi enemmän tai monipuolisempaa tukea kuin ammattilainen pystyy itse tarjoamaan
- nuorta voitaisiin auttaa sellaisilla palveluilla, joiden piirissä hän ei vielä ole
- on todennäköistä, että lasta nuorta voitaisiin tukea paremmin ammattilaisten välisellä yhteistyöllä
- ammattilaisen oma työskentelyjakso nuoren kanssa on lyhyt, mutta huoli tilanteen kehittymisen suunnasta säilyy
- ammattilainen itse tarvitsee tukea työskentelyyn nuoren kanssa.
- ammattilainen haluaa ilmoittautua mukaan nuorta tukevaan verkostoon

sanastoa: VERKOSTOPALAVERI

Verkostopalaverilla tarkoitetaan etsivän nuorisotyöntekijän koolle kutsumaa tapaamista, jossa paikalla ovat nuoren ja etsivän nuorisotyöntekijän lisäksi kussakin tapauksessa tarvittavat ammattilaiset nuorta auttamassa. Paikalla voi olla myös nuoren huoltaja tai muu läheinen.

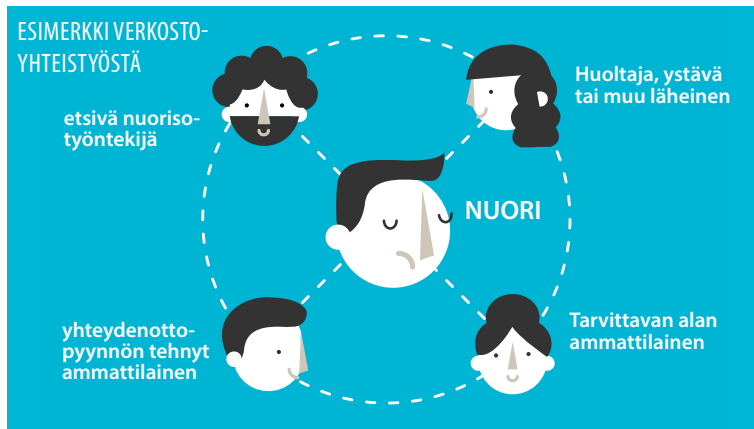
2.5. Verkostoyhteistyö

Moniammatilliseen verkostopalaveriin kannattaa valmistautua huolella. Valmisteluissa kuullaan erityisesti nuoren ja huoltajan toiveita yhteistyöstä. Valmisteluvaiheessa on tärkeää muistaa, että ammattilaiset eivät pohdi etukäteen nuoren elämään liittyviä ratkaisuja keskenään. Toimijoille voidaan kuitenkin kertoa jo etukäteen nuoren toiveita palaverissa käsiteltävistä asioista.

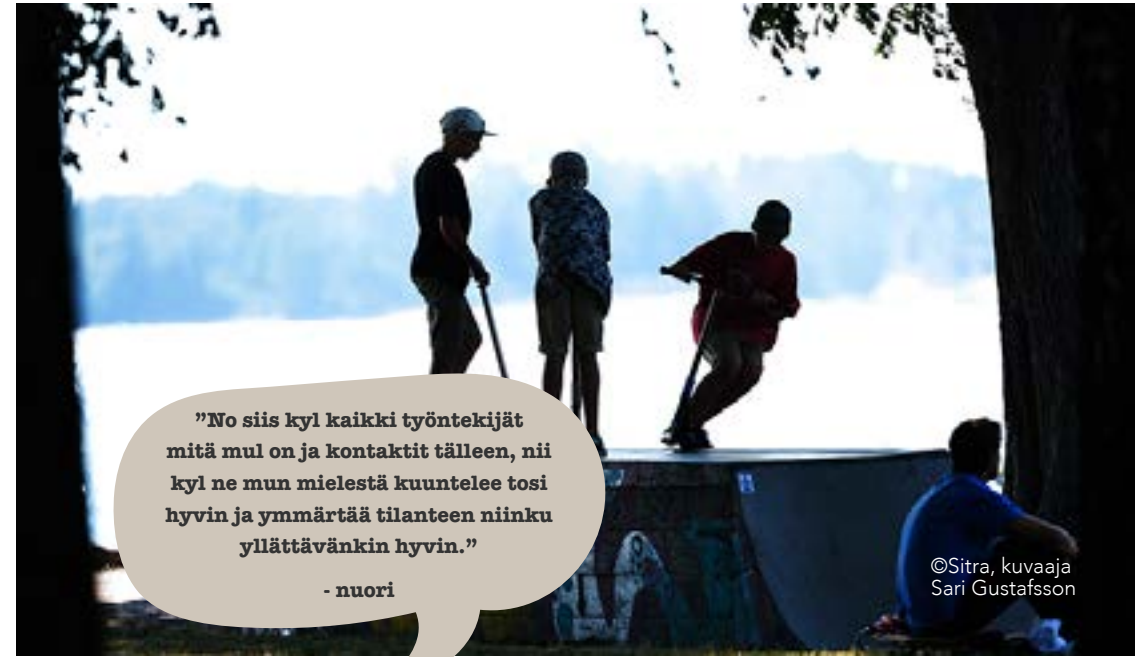
Tapaamisen ja yhteistyön on tarkoitus olla nuoren ja perheen tarpeista lähtevää ja myönteisten asioiden tunnistamiseen pyrkivää. Tapaamisissa pyritään edistämään dialogisuutta eli avointa keskustelua, jossa tavoitellaan yhteistä ymmärrystä. Parhaat ratkaisut eri tilanteisiin löytyvät yleensä, kun erilaisille näkemyksille annetaan tilaa ja osapuolet saavat kokemuksen kuulluksi tulemisesta.

Tapaamiseen on tärkeää luoda tervetullut ja positiivinen tunnelma sekä arvostava ilmapiiri. Hyvä tunnelma saavutetaan varmimmin, kun jokaisella on tunne, että juuri minun on tärkeää olla paikalla. Ammattistatus ei ole tällöin oleellinen asia tapaamisessa. Tärkeintä on, että jokainen tapaamiseen osallistuva on valmis tekemään konkreettisia toimenpiteitä nuoren tukemiseksi.

Ennen kokousta on hyvä määrittää kokoukselle puheenjohtaja, joka pitää huolta kokouksen etenemisestä ja jatkosuunnitelman tekemisestä. Tajua Mut! -tietojärjestelmään kirjataan vain nuoren yhteystiedot. Kukin ammattilainen kirjaa siis tarpeelliset tiedot siihen järjestelmään, jota käyttää normaalisti työssään. Jatkosuunnitelman sijoituspaikka sovitaan yhdessä.

Yhteistyöverkosto rakennetaan räätälöidysti nuoren tuen tarpeen mukaan. Joskus ratkaisun löytymiseen riittää nuoren ja etsivän nuorisotyöntekijän yhteistyö.

"No siis kyl kaikki työntekijät mitä mul on ja kontaktit tälleen, nii kyl ne mun mielestä kuuntelee tosi hyvin ja ymmärtää tilanteen niinku yllättävänkin hyvin."

- nuori

©Sitra, kuvaaja Sari Gustafsson

3. Tajua mut! -toimintamallin käyttöönoton edellytykset

Kun kunnassa on tunnistettu tarve ja halu muuttaa, kehittää ja parantaa olemassa olevia toimintamalleja ja palveluita, lähdetään etsimään sopivaa ratkaisua. Tajua Mut! -toimintamallin lähtökohtana on nuorten palveluiden parantaminen, asiakaslähtöisyys ja yhteistyön tiivistäminen.

Tajua Mut -toimintamallin hyödyt korostuvat silloin, kun sen käyttö on mahdollisimman laajalle levinnyttä, systemaattista ja kattavaa niin organisaatio-, kunta- kuin kansallisellakin tasolla. Toimintamallin käyttöönotto on pyritty tekemään uusille kunnille mahdollisimman helpoksi. Tajua Mut! -toimintamallia on pilotoitu neljässä kunnassa (Mikkeli, Espoo, Kerava ja Riihimäki). Kokemusten pohjalta on pystytty rakentamaan ns. "avaimet käteen" -pakettia, jonka ideana on hyödyntää jo kerran tehtyä ja opittua. Toimintamallin käyttöönsä ottavien kuntien ei siis tarvitse tehdä kaikkea uudestaan, vaan ne saavat käyttöönsä valmiin materiaalipankin sekä tukea niin toimintamallin kuin tietojärjestelmän käyttöönottoon.

3.1 Resurssit

Toimintamallin käyttö perustuu mahdollisuuteen ilmoittaa nuorten yksilöinti- ja yhteystietoja etsivään nuorisotyöhön. Näin ollen kunnasta on löydyttävä etsivää nuorisotyötä tekevä taho. Jos etsivää nuorisotyötä ei kunnassa vielä tehdä, tarjoaa toimintamallin käyttöönotto oivan mahdollisuuden lisätä etsivä nuorisotyö kunnan tarjoamiin palveluihin. Tästä aiheutuviin kustannuksiin on mahdollisuus hakea avustusta Opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Sivulla 17 olevassa laatikossa on kerrottu esimerkkejä toimintamallin koordinoinnin sijoittamisesta mukana olevissa kunnissa. Oleellista toiminnon valitsemisessa on lähinnä se, että valikoituva toimija tuntee jollain lailla nuorten palveluverkoston sekä ymmärtää, mitä monialainen verkostotyö lainalaisuuksineen pitää sisällään.

Suurin taloudellinen panostus on tietojärjestelmän hankinta. Tietojärjestelmän kustannukset muodostuvat kertaluontoisesta käyttöönottomaksusta sekä vuosittaisesta palvelumaksusta. Hinnoittelu perustuu kunnan asukaspohjaan. Tietojärjestelmä on ns. SaaS -palvelu (Software as a service), jossa ohjelmistoa ei asenneta asiakkaan laitteistoihin, vaan se toimii palveluntarjoajan ylläpitämältä palvelimelta internetin kautta. Käyttöönotto on nopeaa, eikä asiakkaan tarvitse osata kuin perustaidot tietotekniikan käytöstä. Myöskään ohjelmistopäivityksistä ei tarvitse huolehtia. Kunnan vastuulle jää käyttäjähallinto, joka pitää sisällään pääasiassa uusien käyttäjätunnusten luomista.

” Koen toimintamallin hyödyllisenä palveluna nuorten kanssa tehtävässä sosiaalityössä. Voi saada tukea toisista nuoren kanssa työskentelevistä ammattilaisista ja järjestettyä asiakkaalle hänen tarvitsemiaan palveluita.”

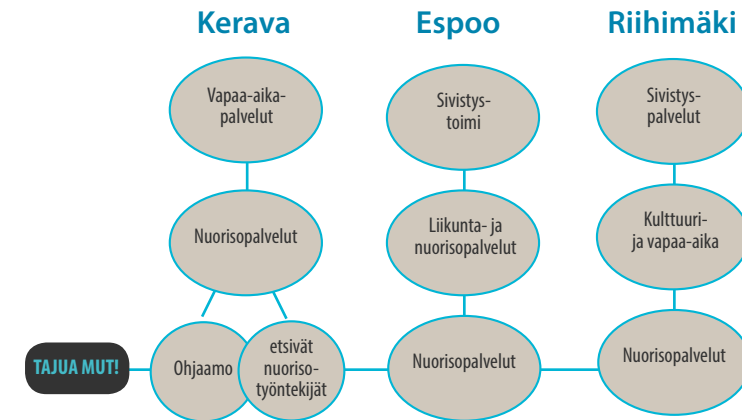
- sosiaalityöntekijä

”Sai jonkun aikuisen näkökulma, joka oli kumminkin puolueeton tai ei tuominnu mua mistään jutuista. Se oli tosi tärkeää.”

- nuori

Toimiessaan parhaalla mahdollisella tavalla Tajua Mut! -toimintamalli kokoaa nuoren palvelut saman pöydän ympärille. Tämä tarkoittaa sitä, että nuoren ympärille kootaan häntä tukeva verkosto, joka koostuu nuoren käyttämistä/tarvitsemista palveluista. Käytännön tasolla kunnan on varmistettava, että toimintamallia käyttävien ammattilaisten on mahdollista osallistua tämän verkoston tapaamisiin. Tämä voi tuntua kuormittavalta, mutta todellisuudessa vaikutus on päinvastainen: Ammat-

Esimerkkejä toimintamallin sijoittumisesta eri kunnissa:

tilaiset tulevat tietoisiksi muista nuoren elämässä mukana olevista ammattilaisista ja tätä kautta ymmärtävät nuoren tilannetta kokonaisvaltaisemmin. Yhteisesti asetetut tavoitteet edistävät nuoren tilannetta entistä tehokkaammin.

3.2 Sitoutuminen ja sijoittuminen

Tajua Mut! -toimintamalli ohjaa ja muuttaa toimintakulttuuria. Pyrkimyksenä on vähentää nuorten pallottelua palvelusta toiseen. Nuoren roolia häntä tukevissa verkostoissa pyritään muuttamaan objektista subjektiksi. Nuorten rooli palvelun kohteena olemisesta muuttuu aktiivisemmaksi oman elämänsä asiantuntijaksi, jolla on paras ja tuntemus itseensä liittyvissä asioissa. **Tajua Mut! -toimintamalli on siis enemmän kuin vain palveluohjausjärjestelmä – sen avulla vaikutetaan myös kunnassa tehtävään monialaiseen verkostotyöhön.**

Ennen toimintamallin käyttöönottoa on mietittävä mallin sijoittuminen kunnan organisaatorakenteessa. Sijoittumista mietittäessä kannattaa huomioida erilaisia onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tällaisia ovat esimerkiksi resurssikysymykset (ei kannata sijoittaa sellaiseen organisaatioon, joka kamppailee perustehtävän suorittamisen kanssa), osaaminen ja kokemukset monialaisesta verkostotyöstä sekä nuorten palvelukentän tuntemus. Vaikka toimintamalli sisällytetään kunnan toimintoihin, on silti hyvä valita yksi omistajataho, joka koordinoi toimintamallin käyttöä ja kehittämistä.

4. Käyttöönoton jalkauttaminen

Tajua Mut! -toimintamalli on valmis otettavaksi käyttöön kunnissa avaimet käteen -periaatteella. Se on kustannustehokas ja integroitavissa olemassa oleviin kuntarakenteisiin.

4.2 Koulutukset

Käyttäjien kouluttamiseen on kaksi vaihtoehtoista tapaa. Tajua Mut! -toimintaa koordinoiva taho voi joko a) kouluttaa kaikki käyttäjät itse tai b) kuntaa voidaan rakentaa kouluttajaverkosto. Kouluttajaverkostoon valitaan kouluttajia kaikista tärkeimmistä yhteistyötahoista. Nämä kouluttajat kouluttavat oman yksikkönsä Tajua Mut! -käyttäjät. Tätä mallia käyttämällä Tajua Mut! -toimintaa koordinoivan tahon vastuulle jää kouluttajaverkoston ylläpito, informointi ja motivointi.

Tajua Mut! -pilottikunnat ovat tuottaneet valmiin koulutusmateriaalipaketin, jonka avulla käyttäjien kouluttaminen on helppo toteuttaa.

4.1 Toimintamallin viestintä

Viestintä on tärkeässä roolissa Tajua Mut! -toimintamallissa ja sen levittämisessä. Sen tavoitteena on välittää tietoa toimintamallista, ja tehdä sitä positiivisella tavalla tutuksi eri kohderyhmille.

Viestinnän voi jakaa yleiseen ja kohdennettuun viestintään. Yleinen viestintä on suunnattu kuntalaisille. Kohdennetun viestinnän kohderyhmiä ovat kunnan virka- ja johtohenkilöt, lapset ja nuoret, huoltajat sekä kaikki nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset. Viestinnän keinoin pyritään lisäämään Tajua Mut! -toimintamallin tunnettavuutta, herättämään kiinnostusta ja innokkuutta käyttää mallia.

Jokaisen kunnan olisi hyvä tehdä itselleen viestintäsuunnitelma, joka vastaa ainakin siihen, mikä on viestinnän kohderyhmä ja mitä viestintäkanavia käytetään. Lisäksi viestintäsuunnitelmassa on hyvä olla jonkinlainen aikataulu jossa määritellään koska, missä ja miten viestitään.

Kasvokkainen viestintä on tärkeää uuden asian edistämisessä. Toimintamallia kannattaa käydä esittelemässä erilaisissa tapahtumissa. Vakiintuneet kanavat, kuten vanhempainillat ja viestintä nuorilta nuorille nuorisovaltuustojen kautta, on hyvä pitää mielessä.

Verkon ja sosiaalisen median kautta voi viestiä toimintamallista kaikille. Kohdennettua viestintää voi toteuttaa esimerkiksi uutiskirjeiden, ajankohtaistiedotteiden ja Wilma-järjestelmän kautta.

4.2. Markkinointi- ja viestintämateriaali

Toimintamallista on tuotettu valmista markkinointi- viestintämateriaalia, joka on kaikkien mukaan tulevien kuntien käytettävissä.

Materiaalit sisältävät muun muassa tämän käsikirjan, verkkosivuston tajuamut.fi materiaalipankkeineen, yhtenäiset koulutusmateriaalit sekä videoita. Sosiaalisessa mediassa olemme tällä hetkellä kansallisesti twitterissä nimellä @tajuamut.

Jos tarvitset lisätietoja markkinointiin ja viestintään liittyen, ole yhteydessä meihin. Löydät yhteystietomme osoitteesta tajuamut.fi.

Lisätietoja:
www.tajuamut.fi

Autetaan ajoissa Tajua Mut! -toimintamallilla.

www.tajuamut.fi

Yhteistyössä:

Rahoitus:

**”No mun mielestä
niinku nuoria on aika paljon
jotka tarttis sitä apua. Kaikki
ei tiedä että tällänen juttu on.”
- nuori**

**Ota Tajua Mut!
-toimintamalli
työkaluksi.**